

Yer Bağlılığı, Turizmin Algılanan Etkileri ve Turizmin Gelişimine Destek Olma Tutumu Arasındaki İlişki: Mordoğan Örneği

(Examining Relationships Between Place Attachment, Perceived Impacts of Tourism and Attitudes Towards Support for Tourism Development: Mordogan Case)

Serkan TÜRKMEN^a

* Gencay SAATCI^b

^a Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü, Çanakkale-Türkiye (sturkmen@comu.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-0921-6102>

^b Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Çanakkale-Türkiye (gencaysaatci@comu.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-7842-989X>

MAKALE GEÇMİŞİ

ÖZ

Gönderim Tarihi:
02.05.2020

Kabul Tarihi:
01.07.2020

Anahtar Kelimeler:

Yer Bağlılığı
Turizmin Etkileri
Turizm Gelişimine Destek Olma
Mordoğan

Keywords:

Place Attachment
Impacts of Tourism
Support for Tourism Development
Mordogan

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

***Sorumlu Yazar:** Gencay SAATCI
E posta: gencaysaatci@comu.edu.tr

Turizm, küçük tatil bölgelerinin ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmasında önemli bir role sahiptir. Bu alanlarda turizmi sürdürülebilirlik anlayışıyla geliştirmek için yerel halkın tutum ve davranışlarını anlamak çok önemlidir. Bu yüzden bu çalışmada yer bağlılığı, turizmin algılanan olumlu-olumsuz etkileri ve yerel halkın turizm gelişimine destek olma tutumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma evrenini Mordoğan'da ikamet eden yerel halk oluşturmaktadır. Araştırma verileri kolayda örnekleme yöntemi ile Ekim 2019 döneminde Mordoğan'da ikamet eden 356 kişiden elde edilmiştir. Araştırma hipotezleri yapısal eşitlik modeli ile test edilmiştir. Araştırma sonucunda yer bağlılığının turizm gelişimine destek olma ve turizmin algılanan olumlu etkileri üzerinde olumlu, turizmin algılanan olumsuz etkileri üzerinde olumsuz etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yerel halkın turizm gelişimine destek olma üzerinde, turizmin algılanan olumlu etkilerinin pozitif, turizmin algılanan olumsuz etkilerinin negatif olduğu tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Tourism plays an important role in the economic and social development of holiday region. It is very important to understand residents' attitudes and behaviors in order to develop tourism with a sustainability understanding in these areas. Therefore, in this study, the relationships between place attachment, perceived positive and negative impacts of tourism and residents' attitudes toward support for tourism development are examined. The research population is composed of local people residing in Mordogan. The research data were obtained from 356 residents in Mordogan in October 2019 period by convenience sampling method. Structural equation analysis is used to test the research hypotheses. As a result of the research, it has been determined that the place attachment has a positive effect on residents' attitudes toward support for tourism development and perceived positive impacts of tourism and a negative effect on perceived negative impacts of tourism by residents. In addition, it was revealed that the perceived positive impacts of tourism by residents has positive effect and the perceived negative impacts of tourism by residents has negative effects on residents' attitudes toward support for tourism development.

Makalenin Künyesi: Türkmen, S. & Saatci, G. (2020). Yer Bağlılığı, Turizmin Algılanan Etkileri ve Turizmin Gelişimine Destek Olma Tutumu Arasındaki İlişki: Mordoğan Örneği. *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 237-255

1. GİRİŞ

Turizmin gelişmesi, genellikle ekonomik faydalar için olası bir itici güç olarak algılanmaktadır. Bu durum da yerel halkın yaşam kalitesini iyileştirmektedir. Ancak, bir destinasyon çeşitli ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkileri de tecrübe etmektedir. Söz konusu etkilerin olumlu olacağı ve yerel halkın yaşam kalitesini artıracacağı umulsa da durum her zaman böyle olmayabilmektedir. Turizmin bölge sakinlerinin yaşam kalitesi üzerindeki rolünü daha doğru anlamak için, bölge sakinlerinin turizm etkileri hakkındaki algıları değerlendirilmelidir. Yapılan araştırmalar ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin bölge sakinlerinin turizm değerlendirmesini etkilediğini göstermektedir (Andereck ve Vogt, 2000; Zhang, Inbakaran ve Jackson, 2006; Pham ve Kayat, 2011). Genel olarak yerel halk, turizm gelişimini desteklemektedir, çünkü ek gelir, vergi gelirleri ve istihdam olanakları gibi ekonomik faydalar beklemektedirler. Bununla birlikte, turizme bağlı olarak yaşam maliyetlerinin artmasının olumsuz etkileri yerel halkın yaşam kalitesini düşürebilir. Ekonomik faydalar sosyal ve fiziksel çevrenin bozulmasına neden olduğunda, yerel halkın yaşam kalitesi düşmektedir. Turizm bölgesindeki sakinler, psikolojik gerginliğe ve dolayısıyla daha düşük yaşam kalitesine yol açabilecek alışkanlıklarını, günlük rutinlerini, sosyal inançlarını ve değerlerini değiştirmeye zorlanabilmektedirler (Yu, Chancellor ve Cole, 2011). Yerel halkın turizmin gelişiminde nasıl bir rol aldıkları, bir destinasyonda turizm gelişiminin sürdürülebilirliği üzerine önemli bir etkiye sahiptir. Çeşitli araştırmalar, yerel halkın olumlu algılarının turizm destinasyonunu teşvik etme ve destekleme yolundaki etkilerinin önemini vurgulamıştır (Choi ve Murray, 2010; Brida, Riano ve Aguirre, 2011; Latkova ve Vogt, 2011). Bu nedenle sürdürülebilir turizm gelişimi, yerel halkın iyi niyetine, desteklerine ve ilgili faaliyet ve programlara katılımlarına büyük ölçüde bağlıdır. Turizmin sosyal etkileri, turistlerin ev sahibi toplulukların yaşam kalitesi üzerindeki etkilerine işaret etmektedir. Yerel halkın yaşam kalitesi artarken, söz konusu destinasyonlardaki turizm planlamasının sağlıklı yapılması ve değerlendirilmesinde yerel halkın yaşadığı yeri ve turizmi algılayış biçimi ele alınarak turizme bakış açısının tespit edilmesi oldukça önemlidir.

Turizm ve turizm gelişimi algılarındaki farklılıklar paydaş grupları arasında çatışmaya da yol açabilmektedir. Bu çatışma, farklı bireysel çıkarılara ve kalkınmanın toplam maliyet ve faydalarına ilişkin algılara dayanmaktadır. Çatışmayı etkili bir şekilde azaltmak için, paydaşların tutum ve algılarının tanımlanması ve anlaşılması gerekmektedir. Araştırmacılar, kalkınma çabalarına devam etmeden önce turizm planlamacılarının tüm paydaşların çıkarlarını göz önünde bulundurmalarını önermiştir (Byrd, Bosley ve Dronberger, 2009).

Kuşkusuz, turizm politikalarının planlanmasında, yerel halkın önerilen herhangi bir turizm kalkınması modelinin etkisine yönelik algı ve tutumlarının dikkate alınması gerekmektedir. Yerel halk, toplumun turizm faaliyetlerine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemek için turizmin yerel gelişiminin tasarımına ve yönetimine katılmalıdır (Brida, Riano ve Aguirre, 2011). Bu kapsamda çalışmada, yerli ve yabancı turistler tarafından henüz keşfedilmiş olan İzmir ili Karaburun ilçesinde bulunan Mordoğan mahallesinin (izmir.ktb.gov.tr, 2020a), yerel halkının yer bağlılığının turizmin algılanan olumlu/olumsuz etkileri ve turizmin gelişimine destek olma tutumları üzerindeki etkileri incelenerek, turizmin algılanan olumlu ve olumsuz etkilerinin de yerel halkın Mordoğan'da turizmin gelişmesine destek olma tutumları üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Buradan hareketle yapılan araştırmanın amacı yer bağlılığı, turizmin algılanan olumlu /olumsuz etkileri ve yerel halkın turizmin gelişimine destek olma tutumları arasındaki ilişkileri tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda turizmin yeni gelişmeye başladığı Mordoğan için, yerel halkın turizmin gelişimine destek olma tutumları ve turizmin etkilerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Çünkü bir yörede turizmin sağlıklı ve sürdürülebilir bir şekilde gelişmesi ve başarılı turizm politikaların oluşturulması için yerel halkın yöreye olan bağlılıklarının, turizme karşı tutumlarının incelenmesi gerekmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yer bağlılığı, kavramın merkezinde yer alan davranış, etki ve biliş de dahil olmak üzere insanların yer bağlarının çeşitli yönlerini içeren çok yönlü ve karmaşık bir olgudur. Bununla birlikte, yer bağlılığı, yerel alanda ve sosyal ağlarda kalış süresi ve katılım gibi objektif kriterlerin yanı sıra daha fazla kimlikle ilgili hususları da içermektedir. Dolayısıyla bir yöreye/bölgeye bağlanma insanları ortak bir amaç etrafında birleştirebilmektedir (Chow ve Healey, 2008). Diğer bir deyişle yer bağlılığı, insanlar ve çevreleri arasında duygusal bir bağ olarak kavramsallaştırılmıştır. Birçok disiplinde farklı yer tuturma ölçütleri kullanılırken, birçoğunun ortak olarak duygusal bir boyut ile işlevsel bir boyut arasında bir ayrım vardır. Duygusal-sembolik bağ genellikle yer kimliği olarak adlandırılırken fonksiyonel bağ yer bağımlılığı olarak adlandırılmaktadır (Anton ve Lawrence, 2016; Gu ve Ryan, 2018). Yer bağlılığı, insanların herhangi bir yerle olan fonksiyonel bağlarını açıklamaktadır. Mekanlar insanların ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli koşulları ve özellikleri sağladığında gelişmektedir. Bir yer bir kişinin ihtiyaçlarını karşılayıp hedeflerine ulaşmalarına izin verirse, olası alternatif yerlerden daha iyi değerlendirilmektedir ve bu kişi o yere bağımlı hale gelmektedir. Öte yandan insanlar bir yerde çok fazla zaman geçirirlerse psikolojik olarak bir

yere yatırım yapma olasılıkları daha yüksektir. Bu nedenle, insanların evleri ve ait oldukları yerel topluluklar genellikle kimliklerinin bir parçası haline gelmektedir (Lewicka, 2011; Anton ve Lawrence, 2016).

Turizm, yerel halkı ekonomik, sosyal, kültürel, ekolojik, çevresel ve politik yönden etkilemektedir. Yerel halkın turizme katılımı ne derecede olursa olsun, turizm ev sahibi bir topluluk üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkiye sahip olabilecektir. Olumlu ekonomik etkiler arasında aile gelirlerinin artırılması, yaşam standardının yükseltilmesi, daha fazla iş ve istihdam olanakları yaratılması ve vergi gelirlerinin artırılması bulunmaktadır (Brida, Riano ve Aguirre, 2011). Literatürde tanımlandığı gibi turizmin olumsuz ekonomik etkileri arasında yaşam maliyetinin artırılması, mülklerin, malların ve diğer ürünlerin fiyatlarının artırılması ve artan emlak vergileri bulunmaktadır. Algılanan olumlu sosyo-kültürel etkiler ise; diğer insanların ve kültürlerin daha iyi anlaşılması, yeniden canlandırılan görsel ve performans sanatları, tarihi koruma çabalarıdır. Algılanan olumsuz sosyo-kültürel etkiler de değerler ve kültürel uyum kaybı, dil kaybı olarak ifade edilmektedir. Algılanan olumsuz çevresel etkiler olarak da artan kirlilik, tıkanıklık, aşırı kalabalık ve trafik sıralanabilmektedir (Jaafar, Ismail ve Rasoolimanesh, 2015; Rasoolimanesh, Jaafar, Kock ve Ramayah, 2015).

Turizmin ev sahibi toplumda sıkıntıya veya öfkeye neden olan etkileri, endüstrinin uzun vadeli sürdürülebilir gelişimi için sorunlara yol açabilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedefi takip edilmek isteniyorsa, ev sahibi topluluğun görüşlerini dikkate almaları gerektiği yaygın bir şekilde kabul edilmiştir. Ev sahibi topluluk tutumlarını ve yerleşik tepkinin öncülerini incelemek hem sakinlere hem de planlamacılara yardımcı olabilmektedir. Olumsuz etkileri en aza indirebilecek ve endüstri için desteği en üst düzeye çıkarabilecek gelişmeleri seçerken, bir yandan sakinlerin yaşam kalitesi korunabilir ve geliştirilebilir; diğer yandan da turizmin toplumdaki olumsuz etkileri azaltılabilecektir (Zhang, Inbakaran ve Jackson, 2006).

Turizmin gelişimi, turizmin toplum yapısı, aile ilişkileri, ahlak üzerindeki etkileri nedeniyle yaşam tarzı değişen yerli halkın kimliğini etkileyerek ev sahibi toplumun değer sistemlerini ve davranışlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Turizm gelişimi, su gibi doğal kaynaklara baskı uygulayarak, çevresel bozulmaya neden olarak, enerji taleplerini arttırarak ve topluluk altyapısının kullanımıyla ilgili maliyetleri arttırarak ev sahibi toplumu fiziksel olarak etkileyebilmektedir. Turizm gelişimi artan alkol tüketimi, kumar, uyuşturucu, fuhuş ve toplumun refahını bozan diğer suçlar ile yerel halk için etik veya ahlaki sorunlara neden olabilmektedir. Aşırı kalabalık ve tıkanıklığın turistik yerler için yaygın bir sorun olduğu ve bu tür tıkanıklığın genellikle trafik sıkıntılarına neden olduğunu ifade edilmektedir. Yerel halk

yoğun turizm sezonunda tıkanıklık ya da aşırı kalabalık nedeniyle sık sık rutin günlük faaliyetlerini kısıtlamaktadırlar (Jaafar, Ismail ve Rasoolimanesh, 2015). Turizm, eğlence ve eğlence tesislerinin kullanılabilirliğini de arttırmaktadır. Geleneksel sanat, kültür ve el sanatlarının korunması ve yeniden canlandırılmasının yanı sıra kültürel kimliğin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Turizm gelişiminin olumsuz sosyal etkileri ailelerin değer sistemlerinde ve aile ilişkilerinde yapılan değişiklikleri içermektedir. Bu nedenle yerel halk; turizmin gelişmesini destekleme konusunda kritik bir ikileme karşı karşıyadır. Turizmin algılanan olumlu etkileri toplumu turizm gelişimini desteklemeye teşvik edebilirken, algılanan olumsuz etkiler onları turizm kalkınmasına desteklerini geri çekmeye zorlayabilmektedir (Rasoolimanesh, Jaafar, Kock ve Ramayah, 2015).

3. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ VE MODELİ

İnsanların yaşadıkları yerlere karşı hissettikleri duygular ve bağlılık düzeyleri, gelişen olaylara yönelik davranışlarının ve tutumlarının şekillenmesinde etkili olabilmektedir (Wang ve Chen, 2015). Bir bölgede turizmin gelişimine yönelik yerel halkın sergiledikleri tutum ve davranışlarda yaşadıkları yere karşı hissettikleri duygular ve bağlılıkların da etkili olması beklenir (Kitnuntaviwat ve Tang, 2008). Eusebio vd. (2018) Boa Vista'da yaşayan yerel halk üzerinde yaptıkları çalışmada yer bağlılığının turizmin gelişimine destek olma tutumu üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Nicholas ve diğerlerinin (2019) yapmış oldukları çalışma da yer bağlılığının turizmin gelişimine destek olma tutumu üzerinde olumlu bir etki tespit eden başka bir araştırmadır. Choi ve Murray da (2010) Teksas'ta yaptıkları çalışmada yer bağlılığının turizmin gelişimine destek olma üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmalar doğrultusunda H1 hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur;

H₁: *Yer bağlılığının turizm gelişimine destek olma tutumu üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkisi vardır.*

McCool ve Martin (1994) bireylerin yaşadıkları yere yönelik bağlılık duygularının, turizmin yaşadıkları yere yönelik potansiyel etkilerini algılama biçimini etkileyebileceğini ve bu yüzden başarılı bir turizm gelişiminde yerel halkın önemli bir rol oynayabileceğini ifade etmektedir. Stylidis (2018) kişilerin yer bağlılıklarının turizmin etkilerini olumlu ve olumsuz değerlendirme konusunda farklılıklar gösterdiğini öne sürmektedir. Gursoy ve Rutherford (2004) yer bağlılığı yüksek olan kişilerin yer bağlılığı düşük olan kişilere göre turizmin ekonomik ve sosyal etkilerini daha olumlu algıladıklarını tespit etmişlerdir. Choi ve Murray

(2010) Teksas'ta yaptığı araştırmada benzer bir sonuca ulaşmış ve bu çalışmada yer bağlılığı yüksek olan yerel halkın turizmin faydalarını daha yüksek algıladıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Eusebio vd. (2018) Boa Vista'da yaşayan yerel halk üzerinde yaptığı çalışmada yer bağlılığının turizmin olumlu etkileri üzerinde pozitif, olumsuz etkileri üzerinde ise negatif bir etkisinin olduğunu tespit etmiştir. Chen ve Chen (2010) Tainan şehrinde yaşayan halk üzerinde yaptıkları alışmada yer bağlılığının turizmin algılanan olumlu etkileri üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu tespit ederlerken bu çalışmada yer bağlılığının turizmin negatif etkileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. İfade edilen çalışmaların sonuçları doğrultusunda H2 ve H3 hipotezleri řu şekilde oluşturulmuştur;

H₂: *Yer bağlılığının turizmin algılanan olumlu etkileri üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkisi vardır.*

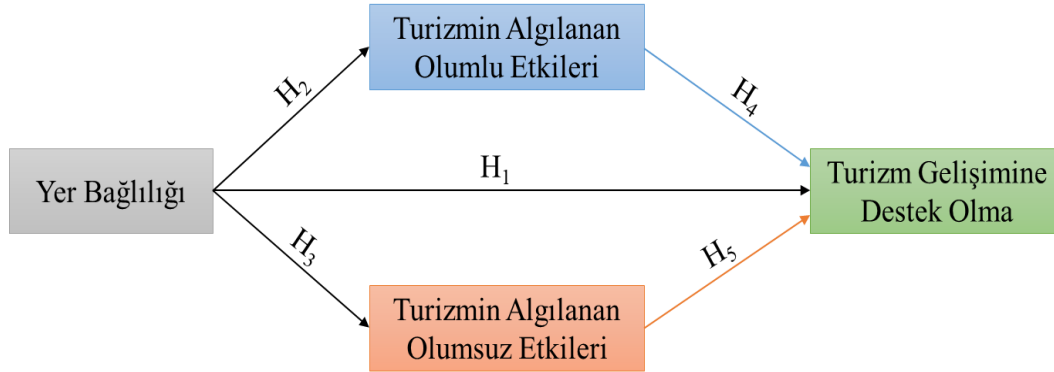
H₃: *Yer bağlılığının turizmin algılanan olumsuz etkileri üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etkisi vardır.*

Stylidis (2018) Kavala'da yaptığı araştırmada turizmin algılanan olumlu etkilerinin yerel halkın turizmin gelişimine destek olma tutumu üzerinde olumlu yönde güçlü bir etkisinin olduğunu tespit etmiştir. Eusebio vd. (2018) Boa Vista'da yaptıkları çalışmada halkın turizm etkileri ile ilgili olumlu algılamalarının turizmin gelişimine destek olma üzerinde olumlu, turizm etkileri ile ilgili olumsuz algılamalarının da turizmin gelişimine destek olma tutumu üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu bulmuştur. Söz konusu çalışmada yerel halkın turizmin gelişimine destek olması için negatif turizm etkilerinin azaltılarak halkın turizm etkilerini olumlu yönde algılanması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Chen ve Chen (2010) Tainan'da yaptıkları araştırmada yerel halkın turizmin pozitif etkilerine yönelik algılamalarının turizmin gelişimine destek olma üzerinde olumlu etkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Nunkoo ve Ramkinsoon (2011) Grand-Baie/Mauritius halkı üzerinde yaptıkları araştırmada turizmin algılanan faydalarının turizmin gelişimine destek olma üzerinde olumlu etkisinin olduğu ve turizmin algılanan maliyetlerinin turizmin gelişimi üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Mauritius Adası'nda Nunkoo ve Gursoy (2012) tarafından yapılan çalışma ile Wang ve Chen (2015) tarafından Indianapolis'te yaşayan halk üzerinde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Halkın turizm etkilerine yönelik olumlu algılamalarının turizmin gelişimine destek olma tutumları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu ortaya çıkarken turizmin olumsuz etkilerine yönelik algılamaların turizmin gelişimine destek olma tutumu üzerinde negatif etkilerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaların sonuçları doğrultusunda H4 ve H5 hipotezleri řu şekilde oluşturulmuştur;

H₄: Turizmin algılanan olumlu etkilerinin turizm gelişimine destek olma tutumu üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkisi vardır.

H₅: Turizmin algılanan olumsuz etkilerinin turizm gelişimine destek olma tutumu üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etkisi vardır.

Araştırma hipotezleri doğrultusunda oluşturulan araştırma modeli şu şekildedir;

Şekil 1. Araştırma modeli

4. YÖNTEM

İzmir turizm açısından Türkiye'nin en önemli destinasyonlarından biridir. Ancak İzmir içerisinde Mordoğan gibi turistler tarafından son yıllarda keşfedilmiş ve popüler hale gelmeye başlamış yerler de bulunmaktadır. Mordoğan İzmir'in Karaburun ilçesine bağlı bir mahallesidir. Karaburun'un yaklaşık 9000 nüfusu bulunmakta ve İzmir Nüfus Müdürlüğü'nün 2019 verilerine göre 4546 kişi Mordoğan mahallesinde yaşamaktadır (izmir.gov.tr, 2019). Mordoğan kıyı turizminin getirdiği avantajlarla turistlere alternatif turist çekim merkezi haline gelmeye başlamıştır. Ayrıca Mordoğan'da 2019 yılında sekiz tane festival yapılmıştır. Karaburun/Mordoğan'da işletme belgeli toplam 36 odası olan iki tesis bulunmaktadır (izmir.ktb.gov.tr, 2019c). Mordoğan'ı ziyaret edenlerin önemli bir kısmı yerli turisttir ve ziyaretler genelde günübirlik şeklindedir. Geceleme yapmak isteyenler ise ev kiralamakta veya kamp kurmaktadır (izmir.ktb.gov.tr, 2020b). Yöre için mevcut turizmin gerçekleşme şartları ele alındığında, turizm planlamasının sağlıklı yapılması ve değerlendirilmesinde yerel halkın yaşadığı yeri ve turizmi algılayış biçimi ele alınarak turizme bakış açısının tespit edilmesi oldukça önemlidir.

Araştırma evrenini Mordoğan'da yaşayan ve 18 yaşından büyük olan Mordoğan halkı oluşturmaktadır. Mordoğan'da 18 yaşından büyük kaç kişinin olduğuna ilişkin veriye ulaşılamamıştır. Araştırmada veri toplamak için anket tekniğinden yararlanılmış ve kolayda

örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Anketlerin bir kısmı yüz yüze görüşülerek toplanırken bir kısmı da bırak-topla yöntemi ile elde edilmiştir. Veri toplama süreci 10.10.2019 ila 30.10.2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşerek toplam 180 anketin katılımcılara doldurulması sağlanmıştır. Bunun dışında yöredeki esnaflara, kafelere ve hanelere toplam 300 anket bırakılmış ve daha sonra toplanmıştır. Toplanan bu anketlerin 194 tanesi doldurulmuştur. Toplamda 374 doldurulmuş anket elde edilmiş ve bunlardan 18 tanesinde eksik veri olması sebebiyle analize dahil edilmemiştir. Araştırma örnekleme 356 kişiden oluşmuştur. Altunışık vd. (2012: 137) “4500 kişilik bir evrende 354 örneklemin yeterli olacağını” ifade etmişlerdir.

Araştırmada veri toplamak için kullanılan anket dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yer alan “yer bağlılığı” ve ikinci bölümde yer alan turizmin “olumlu ve olumsuz etkileri” Eusebio vd. (2018) çalışmalarında kullandıkları ölçeklerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Eusebio vd (2018) çalışmalarında Likert ölçeğinin 7’li derecelendirmesini kullanmışlardır. Bu çalışmada Likert ölçeği için beş tepki noktası kullanılmıştır (1: hiç katılmıyorum....5:tamamen katılıyorum). Yer bağlılığı ölçeğinde sekiz, turizmin olumlu ve olumsuz etkilerini içeren ölçeklerde 10’ar madde yer almaktadır. Üçüncü bölümde yer alan turizmin gelişimine destek olma ölçeği Woosnam’ın (2012) faydalanılarak hazırlanmıştır. Bu ölçekte beş madde yer almaktadır ve maddeler Likert ölçeğine göre hazırlanmıştır (1: hiç katılmıyorum....5:tamamen katılıyorum). Dördüncü bölümde katılımcılarla ilgili tanımlayıcı bilgileri (yaş, cinsiyet vb.) edinmek için bazı kategorik sorular yer almaktadır.

Araştırmadaki yapıları ortaya çıkarmak için açıklayıcı faktör analizi (AFA) yapmadan önce ölçeklerin güvenilirliklerine ve verilerin normal dağılımına bakılmıştır. Ölçeklerin Cronbach’ın Alfa katsayısı 0,70’in üzerinde çıkmış ve verilerin normal dağılımı çarpıklık-basıklık değerlerine göre değerlendirilmiş, bu değerlerin $\pm 1,5$ arasında tespit edilmiş ve normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Bu araştırmada kullanılan ölçekler daha önce farklı ülkelerde test edilmiş yapılardan oluşmaktadır. Mordoğan’da ilk defa Türk toplumu üzerinde yapılacak bir çalışma olması sebebiyle araştırmada yapıları ortaya çıkarmak için önce AFA ve daha sonra doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır (Tablo 1). Araştırmada AFA ve DFA sonucunda çıkarılan maddeler çalışma sonunda “EK-1. AFA ve DFA Sonucunda Çıkarılan Maddeler” olarak listelenmiştir.

Tablo1. Faktör analizi sonuçları

ÖLÇEKLER	KMO ve Bartlett'in Küresellik Testi	Açıklanan Varyans	Madde Faktör Yükü
Yer Bağlılığı	0,937 p <.001; $\chi^2/df= 2019,204/21$	%74	0,822-0,890
Turizmin Algılanan Olumlu Etkileri	0,804 p <.001; $\chi^2/df= 1175,668/15$	%62,07	0,746-0,826
Turizmin Algılanan Olumsuz Etkileri	0,936 p <.001; $\chi^2/df= 2071,392/28$	%68,63	0,750-0,882
Turizmin Gelişimine Destek Olma	0,852 (p <.001; $\chi^2/df= 1309,855/6$)	%84,95	0,899-0,933
ki-kare/sd= 2,953, SRMR=0,0709, RMSEA=0,074, GFI=0,859, IFI= 0,934, IFI=0,934, TLI=0,924 ve CFI=0,934			

Yukarıdaki Tablo 1’de yer alan veriler doğrultusunda yer bağlılığı ölçeği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,937 olarak tespit edilmiş ve Bartlett’in küresellik testi sonuçları anlamlı çıkmıştır (p <.001; $\chi^2/df= 2019,204/21$). Yer bağlılığı sekiz maddeden oluşmaktadır ve AFA’da bir maddenin faktör yükü 0,50’inin altında olması sebebiyle analizden çıkarılmış ve geri kalan maddeler yapıyı tek boyutta %74 oranında açıklamıştır. Maddelerin faktör yükleri 0,822-0,890 arasında değişmektedir. Çalışmada kullanılan yer bağlılığı ölçeği yer kimliği ve yere bağımlılık olarak iki boyuttan oluşmasına rağmen bu çalışmada tek boyutta ortaya çıkmıştır. Eusebio vd. (2018) çalışmasında da bu iki boyut bir araya gelmiş ve yer bağlılığı tek boyutta değerlendirilmiştir.

Turizmin algılanan olumlu etkileri için KMO değeri 0,804 olarak tespit edilmiş ve Bartlett’in küresellik testi sonuçları anlamlı çıkmıştır (p <.001; $\chi^2/df= 1175,668/15$). On madde ile ölçülen bu yapı için iki maddenin faktör yük değeri ve iki maddenin de paylaşılan ortak yük değeri 0,50’inin altında olması sebebiyle analizden çıkarılmış ve geri kalan maddeler yapıyı tek boyutta %62,07 oranında açıklamıştır. Geriye kalan altı maddenin faktör yükleri 0,746-0,826 arasında değişmektedir.

Turizmin algılanan olumsuz etkileri için KMO değeri 0,936 olarak tespit edilmiş ve Bartlett’in küresellik testi sonuçları anlamlı çıkmıştır (p <.001; $\chi^2/df= 2071,392/28$). On madde ile ölçülen bu yapı için iki maddenin faktör yük değeri 0,50’inin altında olması sebebiyle analizden çıkarılmış ve geri kalan maddeler yapıyı tek boyutta %68,63 oranında açıklamıştır. Geriye kalan sekiz maddenin faktör yükleri 0,750-0,882 arasında değişmektedir.

Turizmin gelişimine destek olma ölçeği için KMO değeri 0,852 olarak tespit edilmiş ve Bartlett’in küresellik testi sonuçları anlamlı çıkmıştır (p <.001; $\chi^2/df= 1309,855/6$). Beş madde ile ölçülen bu yapı için bir maddenin faktör yük değeri 0,50’inin altında olması

sebebiyle analizden çıkarılmış ve geri kalan maddeler yapıyı tek boyutta %84,95 oranında açıklamıştır. Geriye kalan dört maddenin faktör yükleri 0,899-0,933 arasında değişmektedir.

AFA'dan sonra araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik ve geçerliliğini test etmek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmış ve araştırma hipotezlerini test etmek için yapısal analiz kullanılmıştır. DFA'da turizmin algılanan olumlu etkileri ölçeğinde yer alan bir maddenin yük değeri 0,50'nin altında olduğu için modelden çıkarılmıştır (Wixom ve Watson, 2001). Öncelikle uyum iyilikleri değerlendirilmiştir. Uyum iyiliği değerlerine bakıldığında ki-kare/sd= 2,953, SRMR=0,0709, RMSEA=0,074, GFI=0,859, IFI= 0,934, IFI=0,934, TLI=0,924 ve CFI=0,934 olarak tespit edilmiştir. GFI değeri dışındaki değerlerin kabul edilen aralıklarda olması sebebiyle araştırma verilerinin modele iyi uyum sağladığı görülmüştür (Hair vd. 2010; Awang vd. 2012).

5. BULGULAR

Araştırma yapılan örneklemin sosyo-demografik özellikleri aşağıda yer alan Tablo 2'de gösterilmiştir. Araştırma grubunun yaklaşık %57'si erkek ve %69'u doğma-büyüme Mordoğanlı'dır. Katılımcıların yaş dağılımları ele alındığında en kalabalık gruplar yaklaşık %31 ile 18-30 yaş arası ve %28 ile 46-60 yaş arası olmuştur. Katılımcıların yaklaşık %39'u lise mezunu ve %26'sı da ilkokul mezunudur. Katılımcıların yaklaşık %49'unun aylık gelirlerinin 2000-3999 TL arası olduğu görülmüştür. Katılımcıların yaklaşık %28'i işçi, %20'si esnaf ve %15'inin de çalışmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların demografik özellikleri

Cinsiyet		N	%	Eğitim		N	%
Kadın		153	43	İlkokul		94	26,4
Erkek		203	57	Ortaokul		36	10,1
Yaş		N	%	Lise		140	39,3
18-30 yaş		110	30,9	Ön lisans		27	7,6
31-45 yaş		95	26,7	Lisans		59	16,6
46-60 yaş		98	27,5	Meslek		N	%
61+ yaş		53	14,9	Memur		23	6,5
Gelir		%	N	İşçi		98	27,5
2000 TL altı		59	16,6	Esnaf		72	20,2
2000-3999 TL		173	48,6	Öğrenci		25	7,00
4000-5999 TL		71	19,9	Emekli		42	11,8
6000 + TL		53	14,9	Çalışmayan		51	14,9
Mordoğanlı Olma Durumu		N	%	İşletmeci		10	2,8
Evet		244	68,5	Çiftçi		15	4,5
Hayır		112	31,5				

Ölçüm modeline ilişkin katsayılar Tablo 3'te yer almaktadır. DFA sonucunda uyum iyiliği değerleri göz önüne alındığında, dört yapıdan ve 24 maddeden oluşan ölçüm için gözlenen değişkenlerin, örtük değişkenleri istenilen düzeyde temsil ettiği görülmektedir.

Tablo 3. Ölçüm modeline ait değerler

Yapılar ve Maddeler	\bar{x}	β	Hata Değeri	t-değeri	p					
Yer Bağlılığı	3,83									
Mordoğan'ın benim bir parçam olduğunu hissediyorum.	3,87	,892	,204	λ 1'e sabit						
Mordoğan'ın benim için çok şey ifade ediyor.	3,77	,863	,255	23,336	***					
Mordoğan benim için çok özel bir yer.	3,78	,837	,299	21,930	***					
Mordoğan'ı başka hiçbir yere değiştirmem.	3,71	,782	,388	19,169	***					
Mordoğan'da olmadığım zamanlar burayı özlediyorum.	3,90	,825	,319	18,418	***					
Mordoğan benim için bildiğim yaşanacak en iyi yer.	3,80	,786	,382	19,447	***					
Mordoğan'a ve burada yaşayan insanlara kendimi çok bağlı hissediyorum.	3,99	,873	,238	24,059	***					
Turizmin Olumsuz Etkileri	2,93									
Turizmin gelişmesi Mordoğan'da yaşanan suçlarda artış (soygun, şiddet) yaratmaktadır.	2,81	,874	,236	λ 1'e sabit						
Turizmin gelişmesi Mordoğan'da yerel halkın günlük stresindeki artışa sebep olmaktadır.	2,68	,813	,339	2,011	***					
Turizmin gelişmesi Mordoğan'da cinsel yolla bulaşan hastalıkları artırmaktadır.	2,82	,774	,401	18,227	***					
Turizmin gelişmesi Mordoğan'da karayolu trafiğinin artmasını sebep olmaktadır.	3,35	,737	,457	16,903	***					
Turizmin gelişmesi Mordoğan'da huzur ve sessizliğin azaltmaktadır.	2,67	,830	,311	2,606	***					
Turizm Mordoğan halkının kullandığı mal ve hizmetlerin fiyat seviyesini artırmaktadır.	3,45	,695	,517	15,458	***					
Turizmin gelişmesi Mordoğan'da uyuşturucu tüketimini artırmaktadır.	2,78	,799	,362	19,474	***					
Turizmin gelişmesi Mordoğan'da halkın şiddet eğilimini artırmaktadır.	2,85	,879	,227	13,791	***					
Turizmin Olumlu Etkileri	3,88									
Mordoğan'da turizmin gelişmesi yerel halkın gelirinin artması sağlamaktadır.	4,03	,671	,550	λ 1'e sabit						
Mordoğan'da turizmin gelişmesi, yerel halkın faydalanabileceği çeşitli imkân ve vakit geçirebilecekleri aktivitelerin sayısının artmasını sağlamaktadır.	3,87	,881	,224	13,791	***					
Turizmin gelişmesi, Mordoğan'da halkının yaşam kalitesinin artmasını sağlamaktadır.	3,67	,755	,430	11,72	***					
Turizmin gelişmesi Mordoğan'da kültürel etkinliklerde artış sağlamaktadır.	4,09	,773	,402	13,079	***					
Mordoğan'da turizmin gelişmesi halk için istihdam artışı sağlamaktadır.	3,72	,712	,493	11,135	***					
Turizmin Gelişimine Destek Olma	3,86									
Mordoğan'da turizmin geliştirilmesi için planlamalar yapılmalıdır.	3,90	,890	,208	λ 1'e sabit						
Bölgedeki turizmin gelişimini destekliyorum.	3,78	,910	,172	25,953	***					
Bölgenin turizm tanıtımı desteklenmelidir.	3,80	,909	,174	25,929	***					
Bölgeye yeni ziyaretçiler çekecek yeni turizm tesislerini destekliyorum.	3,95	,871	,241	23,775	***					
	χ^2	df	χ^2/df	SRMR	RMSEA	GFI	NFI	IFI	TLI	CFI
Referans	-	-	≤ 5	<,08	<,10	,90	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90
Ölçüm Modeli	711,771	241	2,953	,0709	,074	,859	,904	,934	,924	,934

NOT: Kabul edilebilir uyum indeksleri Hair vd. (2010) ve Awang'in (2012) çalışmalarında belirtilen değerlerden oluşturulmuştur. ***=p<.001

Tablo 4'te araştırmada ölçülen yapılar arasındaki korelasyon ve yapıların AVE (average variance extracted), CR (composite reliability) ve Cronbach'ın Alfa (α) değerleri yer almaktadır. İç tutarlılık AVE, CR ve α değerleri ile kontrol edilmiştir. Daha sonra benzeşim ve ayırım geçerliliğine bakılmıştır. Ölçüm modelindeki yapıların güvenilirliği için AVE değeri 0,50'den, CR ve α değerlerinin 0,70'ten büyük olmalıdır (Fornell ve Larcker, 1981; Hair vd. 2010). Benzeşim geçerliliği için AVE değerinin 0,50'den büyük ve CR değerinin de AVE değerinden büyük ($CR > AVE$; $AVE > 0,5$) olması gerekmektedir (Hair et al. 2010). Ayırım geçerliliği için bir boyutun AVE değerinin kare kökünün yapılar arasındaki korelasyonların en yüksek değere sahip olandan büyük olması gerekmektedir ve Tablo 3'te görüldüğü ayırım ve benzeşim geçerliliği şartları sağlanmaktadır (Fornell ve Larcker, 1981). Dolayısıyla belirtilen bu şartlar sağlandığı için araştırma modelinde kullanılan yapıların güvenilirliği ve geçerliliği sağlanmıştır.

Tablo 4. Korelasyon, güvenilirlik ve geçerlilik sonuçları

<u>Boyutlar</u>	(α)	CR	AVE	MSV	1	2	3	4
1 Olumlu Etkiler	,859	,873	,580	,326	,762			
2 Olumsuz Etkiler	,934	,935	,644	,259	-,339	,802		
3 Yer Bağlılığı	,940	,943	,702	,632	,571	-,429	,838	
4 Turizm Gelişimine Destek Olma	,941	,942	,801	,632	,561	-,509	,795	,895

NOT: Tablodaki $AVE = \Sigma \lambda^2 / \Sigma \lambda^2 + \Sigma \epsilon$ ve $CR = (\Sigma \lambda)^2 / (\Sigma \lambda)^2 + \Sigma \epsilon$ formülleriyle hesaplanmıştır.
Maximum Shared Variance (MSV): Boyutlar arasındaki en büyük korelasyon değerinin karesi

5.1. Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi

Araştırmada yer alan yapılar standardize edilmiş regresyon katsayısı, t değeri (anlamlılık düzeyi) ve R^2 tahminleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma modelini oluşturan hipotez sonuçları ile ilgili sonuçlar Tablo 5'te yer almaktadır. Bu sonuçlara göre Mordoğan'da yaşayan yerel halkın algıladıkları yer bağlılığı, Mordoğan'da turizmin algılanan olumsuz etkilerindeki değişimin yaklaşık %19'unu ve turizmin algılanan olumlu etkilerindeki değişimin de yaklaşık %33'ünü açıklamaktadır. Yer bağlılığı, turizmin algılanan olumlu ve olumsuz etkileri yerel halkın Mordoğan'da turizmin gelişmesine destek olmadaki değişimin yaklaşık %68'ini açıkladığı tespit edilmiştir.

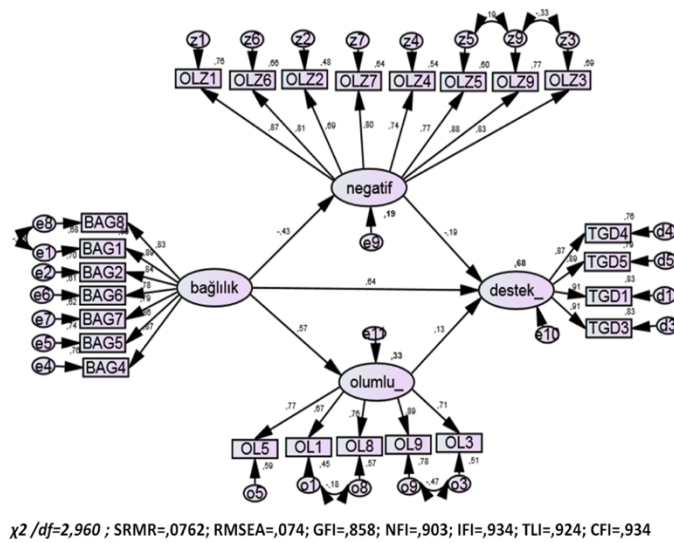
Tablo 5. Hipotez testleri sonuçları

Hipotezler		β	t-Değeri	S.E.	R ²	Sonuçlar
Yer Bağlılığı	→ Olumsuz Etkiler (-)	-,433	-8,108***	,071	,187	Desteklendi.
Yer Bağlılığı	→ Olumlu Etkiler (+)	,573	9,513***	,031	,328	Desteklendi.
Olumsuz Etkiler (-)	→ Turizm Gelişimine Destek Olma	-,190	-4,771***	,031	,677	Desteklendi.
Olumlu Etkiler (+)	→ Turizm Gelişimine Destek Olma	,133	2,920**	,094		Desteklendi.
Yer Bağlılığı	→ Turizm Gelişimine Destek Olma	,639	12,249***	,055		Desteklendi.

*** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$

Araştırmanın aşağıdaki Şekil 2’de yer alan yapısal eşitlik modeli (YEM) analizi sonuçlarına göre, yer bağlılığının turizm gelişimine destek olma ($\beta = ,639$; $t = 12,249$; $p < 0,001$) ve turizmin algılanan olumlu etkileri üzerinde ($\beta = ,573$; $t = 9,513$; $p < 0,001$) istatistiksel açıdan anlamlı ve olumlu; turizmin algılanan olumsuz etkileri üzerinde ise ($\beta = -,433$; $t = -8,108$; $p < 0,001$) anlamlı ve olumsuz bir etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre **H₁**; **H₂**; **H₃** hipotezleri **desteklenmiştir**.

Yerel halkın Mordoğan’da turizme yönelik algıladıkları olumlu etkilerin Mordoğan’da yerel halkın turizm gelişimine destek olmaları ($\beta = ,133$; $t = 2,920$; $p < 0,01$) üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı ve olumlu bir etkisi olduğu için **H₄** hipotezi **desteklenmiştir**. Turizmin algılanan olumsuz etkilerinin ise turizmin gelişimine destek olma ($\beta = -,190$; $t = -4,771$; $p < 0,001$) üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı ve olumsuz bir etkisi olduğu için **H₅** hipotezi **desteklenmiştir**.

Şekil 2. Yapısal eşitlik modeli

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın temel amacı Mordoğan halkı için yer bağlılığı, turizmin algılanan olumlu ve olumsuz etkileri ve turizm gelişimine destek olma arasındaki yapısal ilişkileri incelemektir. Bu doğrultuda çalışmada yer bağlılığının turizmin algılanan olumlu-olumsuz etkileri ve turizmin gelişimine destek olma üzerindeki etkisi, turizmin algılanan olumlu ve olumsuz etkilerinin turizmin gelişimine destek olma üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Yerel halkın araştırma değişkenlerine katılım düzeyleri değerlendirildiğinde, turizmin algılanan olumlu etkilerine en yüksek düzeyde ($\bar{x}=3,88$) katılım gösterirken, turizmin algılanan olumsuz etkilerine en düşük düzeyde ($\bar{x}=2,93$) katılım gösterilmiştir. Yer bağlılığı için katılım düzeyi 3,83 ve turizm gelişimine destek olma için katılım düzeyi 3,86 olarak tespit edilmiştir.

Turizmin sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi ve turizmin geliştirileceği bölgelerde başarılı politikaların oluşturulması için yerel halkın turizme karşı tutumlarının incelenmesi ve davranışlarının tahmin edilmesi gerekmektedir (Eusebio vd., 2018). Yer bağlılığının turizmin algılanan olumsuz etkileri üzerinde olumsuz ve turizmin algılanan olumlu etkileri ile turizm gelişimine destek olma tutumları üzerinde olumlu etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır. Mordoğan için halkın yer bağlılığı düzeyinin artması turizme yönelik olumlu tutumlar geliştireceği ve turizmin bölgede gelişmesine destek olacağı anlamına gelmektedir. Ayrıca bu çalışmanın sonuçlarına göre yer bağlılığının turizmden kaynaklanan olumsuz etkilere yönelik algılamalar üzerinde olumsuz etkisi de bulunmaktadır. Dolayısıyla Mordoğan'da turizmin geliştirilmesi ve halkın turizm gelişimine destek olması için yer bağlılığı çok önemli bir öncül konumundadır. Bunun için yerel yönetimin ve turizm planlayıcılarının yerel halkın yer bağlılığını arttırıcı faaliyetler geliştirmesi bölgede turizm gelişimine destek olunmasında katkı sağlayacaktır. Bu yüzden özellikle yerel yönetimlerin yerel halkın bağlılık düzeylerini arttırıcı etkinliklere önem vermesi gerekmektedir. Mordoğanlı olmanın ayrıcalıklı bir şey olduğu ve Mordoğan kültürüne sahip çıkılmasının önemini vurgulayacak çeşitli seminer ve organizasyonlar geliştirerek bu etkinliklere halkın katılımları sağlanmalıdır. Ayrıca Mordoğan'da eğitim verilen okullarda yerel kültür bilincinin oluşturulması ve sahip çıkılmasını içeren çeşitli ders ve etkinlikler eğitim programlarına dahil edilebilir.

Mordoğan halkının turizme yönelik algıladıkları olumsuz etkiler turizm gelişim desteğini olumsuz etkilerken turizme yönelik algıladıkları olumlu etkiler ise turizm gelişim desteğini olumlu etkilediği ortaya çıkmıştır. Turizm gelişimine destek olma üzerinde turizmin algılanan

olumsuz etkilerinin turizmin algılanan olumlu etkilerine göre etkisinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla halkın turizm gelişimine destek olması noktasında turizmi olumsuz etkilerine yönelik algı düzeylerinin düşürülmesi önemlidir. Bu yüzden bölgede turizmin yarattığı olumsuzlukların ortadan kaldırılması veya azaltılması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Eğer Mordoğan için yerel halkın turizme yönelik algıladıkları fayda düzeyi artırılıp, turizmden kaynaklı olumsuzluklar giderilirse Mordoğan halkı turizm gelişimine daha fazla destek olabilir. Bunun içinde özellikle turizm sezonun yoğun yaşandığı dönemlerde hem turistlerin hem de yerel halkın içerisinde bulunabileceği suç eylemleri için tedbirler alınmalıdır. Ayrıca Mordoğan az nüfusu ve sınırlı yaşam alanları içerisinde yüksek sezonda yaşanan trafik sıkışıkları trafik planlaması yapılmalıdır. Halkın olağan faaliyetleri içerisinde trafiğin yarattığı çeşitli mağduriyetlerin sebebini turizm hareketleri olarak değerlendirmesi turizm gelişimine verdikleri desteği olumsuz etkileyebilir. Ayrıca turizm yatırımlarının gelecekte küçük ölçekli ve Mordoğan merkezine makul bir mesafede olması halkın turizmin olumsuz etkilerine yönelik algı düzeylerini düşürebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Birçok turizm gelişim bölgesinde en önemli olumsuz turizm etkilerinden biri mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki artışlardır (Yu vd., 2011; Rasoolimanesh vd., 2015). Turistik hareketlerin yoğunlaşmasına bağlı olarak yaşam merkezi dışında turist pazarları kurulmalıdır. Böylelikle yerel halkın günlük hayatta aldıkları mal ve hizmetlerin fiyatlarının sezonluk artışının önüne geçmesinde yardımcı olabilir.

Özellikle Mordoğan'a yerel halkın hayat kalitesini ve standardını yükseltecek üst yapı yatırımlarından; açık hava rekreasyon tesisleri, parklar ve yollar gibi tesis yatırımları yapılmalıdır. Bunun yanında ulaştırma, iletişim, su, enerji ve sağlık da dahil olmak üzere turizme bağlı olan tüm yerel sektörleri iyileştirerek yörenin alt yapısının da geliştirilmesi tüm yıl boyunca söz konusu yörede yaşayan yerel halkı öncelikli olarak memnun edip turizme olan desteklerini artıracaktır. Bununla birlikte yerel yönetimler yöredeki turizm gelişimi için yapılan yatırımları ve hizmetleri sadece turistlerin değil, aynı zamanda yerel halkın da kullanımına sunmalıdırlar. Yöreye özgü gastronomi ürünlerinin ve hediyelik eşyaların da yerel halk tarafından satışının desteklenmesi, yerel halkın turizmden aldığı payı artırıp desteklerini kazandırabilecektir. Bunun yanında turizmin gelişmesiyle birlikte artan vergilerden belirli bir süre yerel halkın muaf tutulması da yerel halkın destek olmasını teşvik edebilecektir. Bu girişimleri gerçekleştirerek, bir yandan yerel halkın yaşam kalitesi korunabilir ve/veya geliştirilebilir; diğer yandan da turizmin toplumdaki olumsuz etkileri de kendiliğinden azaltabilecektir.

Mordoğan'da ilerleyen zamanlarda daha da geliştirilecek olan turizm faaliyetleri; yörenin kültürel kimliği ve kültürel mirasının derinlemesine anlaşılmasını ve sanat, yerel kültür ile el sanatlarının yeniden canlanmasını kolaylaştırabilir. Bu bağlamda turistlerin tarihi ve kültürel sergilere olan talepleri arttırılarak, yerel halkın da kendi kültürleri hakkında gururlanıp yöreye olan aidiyet duygularını geliştirerek kültürel kimliği koruma yolunda verimli bir adım atılmış olabilecektir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle araştırma verileri kolayda örnekleme yöntemi ile toplanmıştır ve araştırma örneklemini 356 kişiden oluşmaktadır. Diğer bir sınırlılık da verilerin toplandığı zamandır. Çalışmanın verileri Ekim 2019 döneminde toplanmıştır. Mordoğan için turizmin etkilerinin daha farklı değerlendirilebileceği daha yüksek sezon olabilecek yaz ayları içerisinde çalışmanın tekrarlanması durumunda farklı sonuçlar elde edilebilir. Turizm gelişim gösterdikçe yerel halk tarafından farklı algılanabilir. Bu yüzden başarılı turizm politikaları geliştirilmesi ve buna yönelik planların oluşturulabilmesi için yerel halkın algı ve değerlendirmelerine yönelik çalışmaların belirli aralıklarla tekrarlanması gerekmektedir. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda da araştırmacılar farklı bölgeleri inceleyerek belirli zaman aralıklarında tekrarlarını gerçekleştirebilirler. Ayrıca bu çalışmada yerel halkın turizmin gelişimine destek olma modeli yer bağlılığı ve turizm etkileri üzerinden kurgulanmıştır. Gelecekte yörede yapılacak çalışmalarda turist-yerel halk etkileşimi, sürdürülebilir turizm farkındalığı, yabancı turistlere yönelik bakış açıları, kültürel açıklık ve muhafazakarlık gibi psikolojik değişkenlerde eklenerek farklı turizmin gelişimini destekleme modelleri oluşturulabilir.

7. KAYNAKÇA

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2012). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı. İstanbul: Avcı Ofset.
- Andereck, K.L. ve Vogt, C.A. (2000). The relationship between residents' attitudes toward tourism and tourism development options. *Journal of Travel Research*, 39(1), 27-36.
- Anton, C.ve Lawrence, C. (2016). The relationship between place attachment, the theory of planned behaviour and residents' response to place change. *Journal of Environmental Psychology*, 47,145-154.
- Brida, J.G., Riano, E. ve Aguirre, S.Z. (2011). Residents' attitudes and perceptions towards cruise tourism development: a case study of Cartagane de Indias (Colombia). *Tourism and Hospitality Research*, 11(3),181-196.
- Byrd, E.T, Bosley, H.E. ve Dronberger, M.G. (2009). Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern Nort Carolina. *Tourism Management*, 30, 693-703.

- Chen, C.-F., & Chen, P.-C. (2010). Resident attitudes toward heritage tourism development. *Tourism Geographies*, 12(4), 525–545.
- Choi, H. C. ve Murray, I. (2010). Resident attitudes toward sustainable community tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(4), 575-594.
- Choi, H.C. ve Murray, I. (2010). Resident attitudes toward sustainable community tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(4), 575-594.
- Chow K. ve Healey, M. (2008). Place attachment and place identity: first-year undergraduates making the transition from home to university. *Journal of Environmental Psychology*, 28(4), 362-372.
- Eusébio, C., Vieira, A. L. ve Lima, S. (2018) Place attachment, host–tourist interactions, and residents’ attitudes towards tourism development: the case of Boa Vista Island in Cape Verde. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(6), 890-909.
- Eusébio, C., Vieira, A. L. ve Lima, S. (2018) Place attachment, host–tourist interactions, and residents’ attitudes towards tourism development: the case of Boa Vista Island in Cape Verde. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(6), 890-909.
- Fornell, C., ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Gu, H. ve Ryan, C. (2008). Place attachment, identity and community impacts of tourism-the case of Beijing Hutong. *Tourism Management*, 29(4), 637-647.
- Gursoy, D. ve Rutherford, D. G. (2004). Host attitudes toward tourism: An improved structural model. *Annals of Tourism Research*, 31(3), 495-516.
- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R. ve Black, W. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective* (7th ed.). UpperSaddleRiver, NJ: PearsonPrentice-Hall.
- izmir.gov.tr, 2019. [<http://www.izmir.gov.tr/karaburun>] (Erişim 21.12.2019).
- izmir.ktb.gov.tr, 2019c. [<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77217/tesis-verileri.html>] (Erişim 21.12.2019).
- izmir.ktb.gov.tr, 2020a. [<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77455/karaburun.html>] (Erişim 12.06.2020).
- izmir.ktb.gov.tr, 2020b. [<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77455/karaburun.html>] (Erişim 12.06.2020).
- Jaafar, M., Ismail, S. ve Rasoolimanesh, S.M. (2015). Received social effects of tourism development: a case study of Kinabolu National Park. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 10(2), 5-20.
- Kitnuntaviwat, V. ve Tang, J. C. (2008). Residents' attitudes, perception and support for sustainable tourism development. *Tourism and Hospitality Planning & Development*, 5(1), 45-60.
- Latkova, P. ve Vogt, C.A. (2011). Residents’ attitudes toward existing and future tourism development in rural communities. *Journal of Travel Research*, 51(1), 50-67.
- Lewicka, M. (2011). Place attachment: how far have we come in the last 40 years?. *Journal of Environmental Psychology*, 31, 207-230.

- McCool, S. F. ve Martin, S. R. (1994). Community attachment and attitudes toward tourism development. *Journal Of Travel Research*, 32(3), 29-34.
- Nicholas, L. N., Thapa, B. ve Ko, Y. J. (2009). Residents' perspectives of a World Heritage Site: The Pitons Management Area, St. Lucia. *Annals of Tourism Research*, 36(3), 390-412.
- Nunkoo, R. ve Gursoy, D. (2012). Residents' support for tourism: An identity perspective. *Annals of Tourism Research*, 39(1), 243-268.
- Nunkoo, R. ve Ramkisoon, H. (2011). Developing a community support model for tourism. *Annals of Tourism Research*, 38 (3), 964-988.
- Pham, L.H. ve Kayat, K. (2011). Residents' perceptions of tourism impact and their support for tourism development: the case study of Cuc Phuong National Park, Ninh Binh province, Vietnam. *European Journal of Tourism Research*, 4(2), 123-146.
- Rasoolimanesh S.M., Jaafar M., Kock N.ve Ramayah T. (2015). A revised framework of social exchange theory to investigate the factors influencing residents' perceptions. *Tourism Management Perspectives*, 16, 335-345.
- Stylidis, D. (2018). Place attachment, perception of place and residents' support for tourism development. *Tourism Planning & Development*, 15(2), 188-210.
- Tabachnick, B. ve Fidell, L. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6. Ed.). Boston: Pearson.
- Wang, S. ve Chen, J. (2015). The influence of place identity on perceived tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 52, 16-28.
- Wixom, B.H. ve Watson, H.J. (2001). An empirical investigation of the factors affecting data warehousing success. *MIS Quarterly*, 25(1), 17-41.
- Woosnam K.M. (2012). Using emotional solidarity to explain residents' attitudes about tourism development. *Journal of Travel Research*, 51(3), 315-327.
- Yu, C.P., Chancellor, H.C. ve Cole, S.T. (2011). Examining the effects of tourism impacts on resident quality of life: evidence from rural Midwestern Communities in USA. *International Journal of Tourism Sciences*, 11(2),161-186.
- Zhang, J., Inbakaran, R.J. ve Jackson M. (2006). Understanding community attitudes towards tourism and host-guest interaction in the urban-rural border region. *Tourism Geographies*, 8(2), 182-204.

EK-1. AFA ve DFA Sonucunda Çıkarılan Maddeler

AFA SONUCUNDA ÇIKARILAN MADDELER

Yer bağlılığı

Madde 3: Kendimi güçlü bir şekilde Mordoğan'la birlikte tanımlıyorum/bağdaştırıyorum.

Olumlu Turizm Etkileri

Madde 4: Turizm Mordoğan halkının gelenek ve göreneklerinin değer kazanmasını ve tanıtımını sağlamaktadır.

Madde 6: Turizmin gelişmesiyle Mordoğan'da altyapı iyileştirme (yollar, spor tesisleri vb.) çalışmaları yapılmaktadır.

Madde 7: Turizmin gelişmesi Mordoğan halkına ait işletme (restoranlar, oteller, dükkanlar, vb.) sayılarının artmasına katkıda bulunmaktadır.

Madde 10: Mordoğan'da turizmin gelişmesi bizim için de turizm imkanları ve gelişmiş kamu hizmetlerinden faydalanmayı sağlamaktadır.

Olumsuz Turizm Etkileri

Madde 8: Turizmin gelişmesi Mordoğan'da fuhuş/yasak ilişki artışına sebep olmaktadır.

Madde 10: Turizmin gelişmesi Mordoğan'da gayrimenkul fiyatlarını artırmaktadır.

Turizm Gelişimini Destekleme

Madde 2: Turizm sektörü bölge ekonomisinde önemli bir rol oynamaya devam etmelidir.

DFA SONUCUNDA ÇIKARILAN MADDELER

Olumlu Turizm Etkileri

Madde 2: Mordoğan'da turizmin gelişmesi Mordoğan'ın imajını iyileştirmektedir.
